

УДК 657

Н. С. Привалова,

аспірантка кафедри бухгалтерського обліку Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЕЗ СТВОРЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ КОНТРОЛЯ СОВМЕСТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БЕЗ СОЗДАНИЯ ЮРИДИЧЕСКОГО ЛИЦА

THEORETICAL ASPECTS OF CONTROL OF JOINT ACTIVITIES WITHOUT A LEGAL ENTITY

Анотація. У статті розглянуто теоретичні основи здійснення контролю спільної діяльності без створення юридичної особи. Визначено його сутність, виділено ознаки спільного контролю та визначено його елементи.

Аннотация. В статье рассмотрено теоретические основы осуществления контроля совместной деятельности без создания юридического лица. Определено его сущность, выделено признаки совместного контроля и определено его элементы.

Annotation. The article reviews the theoretical foundations of control joint activities without a legal entity. Defined its essence, selected characteristics of joint control and defined the elements.

Ключові слова. Спільна діяльність, спільний контроль, ознаки спільного контролю, елементи спільного контролю, методика спільного контролю.

Ключевые слова. Совместная деятельность, совместный контроль, признаки совместного контроля, элементы совместного контроля, методика совместного контроля.

Keywords. Co-operation, joint control, joint control signs, elements of joint control, joint control method.

Вступ. Сучасні умови розвитку економіки спонукають до появи нових методів здійснення підприємницької діяльності. До таких методів відноситься здійснення спільної діяльності без створення юридичної особи, оскільки спільна діяльність є одним із ефективних інструментів бізнесу, здатних залучити необхідну ресурсну базу, забезпечити системне фінансування, реально збільшити продажі та розширити коло потенційних клієнтів.

Кількість організацій, що займаються спільною діяльністю, збільшується, питома вага розрахунків між її учасниками серед маси розрахунків з дебіторами та кредиторами зростає. Зростає і число помилок як при бухгалтерському оформленні даних операцій, так і при здійсненні спільної діяльності без створення юридичної особи. У зв'язку з цим зростає практична потреба в дослідженні питань організації обліку спільної діяльності, а особливо – питань контролю такої діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Враховуючи актуальність дослідження, необхідно відзначити, що дослідженню питань контролю спільної діяльності не приділяється значна увага з боку вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них необхідно особливо відзначити Г. В. Ахметову, Ф. Ф. Бутинця, Н. Г. Виговську, Н. М. Малуго, Н. Л. Маренко, Е. В. Плугарь, Б. Н. Соколова, Р. Н. Стрельникова та інших. Але у більшості цих робіт [1-6] недостатня увага приділена проблемам контролю спільної діяльності без створення юридичної особи.

Постановка задачі. В умовах посилення конкурентних відносин, залучення суб'єктів господарювання до спільної діяльності виникає необхідність посиленої уваги теоретиків і практиків з управління до питань контролю спільної діяльності без створення юридичної особи, що спонукало до формування мети даного дослідження.

Результати. Контроль за господарською діяльністю є однією із найважливіших функцій управління, підпорядкований для вирішення завдань системи управління [2]. Суть контролю полягає в тому, щоб за допомогою певної системи перевірок забезпечити виконання господарських планів, раціональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів [1]. Тобто контроль – це система спостереження та перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятним управлінським рішенням, визначення результатів управлінського впливу на керований об'єкт з виявленням відхилень, допущених у ході виконання цих рішень [3].

Для того, щоб інформація була достовірною при прийнятті управлінських рішень у сфері спільної діяльності без створення юридичної особи, необхідний спільний контроль діяльності уповноваженого учасника, який взяв на себе зобов'язання з ведення бухгалтерського обліку та надання звітності перед учасниками.

Відповідно до зарубіжної практики спільний контроль це, перш за все, систематичний збір інформації для забезпечення органів управління спільною діяльністю інформаційною базою для прийняття оперативних і стратегічних рішень. Спільний контроль визначається як обумовлене договором спільне здійснення контролю спільної діяльності, що має місце тільки в тих випадках, коли для прийняття рішень необхідна одностайна згода сторін зі здійснення спільного контролю. Ознаки такого спільного контролю мають стати:

- обумовленість договором – домовленість, що оформляється в письмовому вигляді та визначає умови ведення діяльності;
- контроль і важливі аспекти діяльності, тобто це підхід до оцінки того, наскільки відповідна сторона спільної діяльності має контроль над нею, а також контроль при визначенні важливих аспектів діяльності;
- одностайна згода – має місце в тому випадку, коли сторони договору про спільну діяльність здійснюють колективний контроль на цію діяльність та при цьому жодна з сторін не має одноосібного контролю над нею.

Згідно української дійсності найважливішою умовою реалізації спільного контролю є фінансова інформація, що міститься в бухгалтерській, статистичній, оперативній та внутрішній звітності, а також узагальнені фінансові показники, що відображають різні сторони спільної господарської діяльності.

Найважливішою метою спільної діяльності є досягнення ефективності такої діяльності, отримання максимально можливого прибутку, при цьому значення спільного контролю зростає. За допомогою спільного контролю керівництво підприємства довіреної особи може здійснювати ефективніше фінансово-господарське управління, а учасники договору – стежити за менеджерами їх капіталів, що дозволяє надати певні гарантії збереження та примноження вкладів у спільну діяльність.

Проведення спільного контролю на підприємстві, що здійснює облік спільної діяльності, пов'язано з виявленням відхилень від прийнятих стандартів і порушень принципів законності, ефективності та економії витратання всіх наявних ресурсів. Це дає можливість приймати коригуючі заходи, притягнути винних до

відповідальності, отримати компенсацію за заподіяну шкоду, здійснити заходи, спрямовані на запобігання таких порушень у майбутньому.

Як правило, мета такого спільного контролю полягає у визначенні фінансового стану на основі фінансової звітності, відповідності результатів операцій і руху грошових коштів суб'єкта спільної діяльності загальноприйнятим принципам бухгалтерського обліку та законодавчим нормам.

Предметом спільного контролю в рамках такої діяльності виступають процеси формування та використання фінансових ресурсів, а об'єктом контролю – органи управління, діяльність яких безпосередньо пов'язана з даними процесами.

Враховуючи зазначене, спільний контроль може бути представлений як комплекс впорядкованих взаємопов'язаних заходів, методик і процедур, які використовуються учасниками спільної діяльності і керівництвом господарюючого суб'єкта з метою забезпечення дотримання політики керівництва та ефективного ведення спільної діяльності. Контроль спільної діяльності здійснюється силами всіх учасників спільної діяльності для постійного нагляду та перевірки здійснюваних операцій, прийняття оперативних заходів. При цьому ефективність спільного контролю залежить від методів спільної діяльності, організації та технології виробництва, порядку збору, обробки та аналізу інформації та інших факторів.

З нашої точки зору, спільний контроль спільної діяльності повинен мати певні елементи (рис. 1).

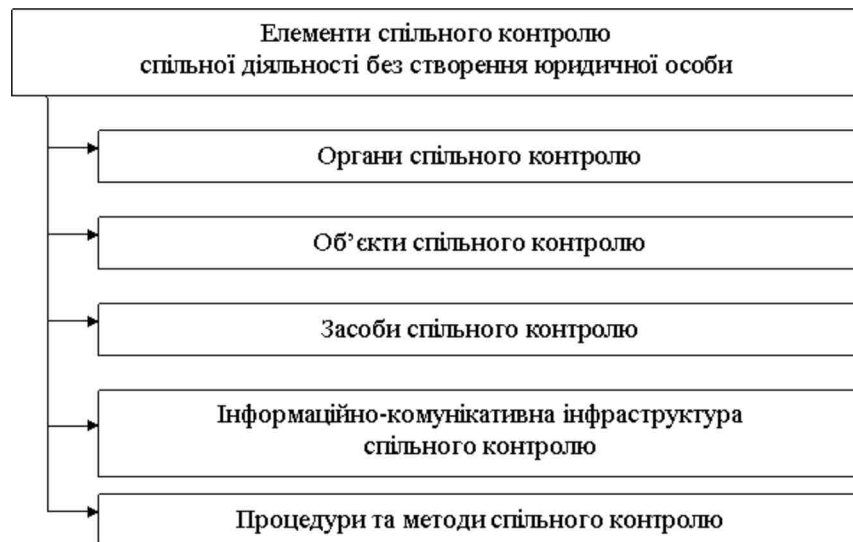

Рис. 1. Елементи спільного контролю спільної діяльності без створення юридичної особи

Якщо охарактеризувати зазначені вище елементи, то органами спільного контролю мають бути спеціалізовані органи спільного контролю – різні відділи контролю, внутрішній контролер, ревізійна комісія, ревізор або ж підрозділи та співробітники господарюючого суб'єкта учасника спільної діяльності, у посадові обов'язки яких входить здійснення контролю, керівники всіх відділів, бухгалтерія, працівники підприємства тощо.

Для забезпечення спільного контролю найбільш доцільно створити службу спільного контролю, до функцій якої доцільно включити контроль за дотриманням встановлених критеріїв здійснення спільної діяльності без створення юридичної особи.

В свою чергу, об'єктами спільного контролю є:

- активи та зобов'язання – необоротні та оборотні активи, джерела власних і позикових коштів, що використовуються в процесі спільної діяльності;
- центри відповідальності – центр доходів, центр витрат, центр відповідальності з формування прибутку від спільної діяльності, центр відповідальності за отриманими та розподіленими доходами від спільної діяльності;
- види спільної господарської діяльності – постачальницько-заготівельна діяльність, виробнича діяльність, фінансово-збутова діяльність, організаційна діяльність, інвестиційна діяльність.

Щодо змісту засобів спільного контролю, то вони поєднують матеріально-технічні засоби (техніка та технології (включаючи систему комп'ютерної обробки даних), приміщення, вимірювальні прилади) та фінансові кошти (фінансові ресурси, заробітна плата, система штрафів і заохочень).

Відповідно, процедурами та методами спільного контролю мають бути конкретні дії та заходи, встановлені і здійснювані учасниками спільної діяльності з метою забезпечення ефективного та надійного управління господарюючим суб'єктом, до яких належать контрольні процедури і методи бухгалтерського обліку.

Для забезпечення спільного контролю необхідна відповідна інфраструктура – інформаційно-комунікативна інфраструктура, що включає:

- інформаційне забезпечення спільного контролю – статистична, нормативно-довідкова, оперативна, планова та інша інформація, інформація системи бухгалтерського обліку, уніфіковані та спеціальні системи документації, системи баз даних, підрозділи та відділи, що забезпечують інформацією тощо;
- системи комунікацій спільного контролю – обов'язки і практичні дії учасників спільної діяльності із здійснення контролю та організації, процедур взаємодії в процесі його здійснення; координація діяльності, спільне рішення робочих питань, обмін інформацією;
- інформація, згрупована органами спільного контролю, – довідки, доповідні записки, висновки, звіти, сформовані органами, що здійснюють контроль, акти ревізії, довідки про експертизу, звіти про здійснений аналіз тощо.

При організації контролю спільної діяльності підприємства, на нашу думку, необхідно дотримуватися низки принципів:

- оперативність і достовірність інформування учасників про поточний стан спільної діяльності;
- своєчасність дотримання уповноваженим представником зобов'язань з управління вкладками учасників та проведення розрахунків зі спільної діяльності, відповідність здійснення угод та операцій нормам чинного законодавства;
- недопущення збитків та втрати активів, задіяних у спільній діяльності, при покритті поточних витрат і витрат доходами або іншими джерелами, отриманими в процесі спільної діяльності;
- дотримання принципу колегіальності ухвалення рішень учасниками спільної діяльності;
- відповідність даних синтетичного та аналітичного бухгалтерського обліку за операціями спільної діяльності.

Удосконалення контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності учасників спільної діяльності без створення юридичної особи має починатися із вдосконалення методики спільного контролю, тобто прийняття нормативно-правових документів та методичних рекомендацій, що мають чітко та недвозначно регулювати всі аспекти здійснення контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, спираючись на світовий досвід здійснення контролю спільної діяльності з питань і особливостей проведення перевірки системи бухгалтерського обліку.

Розв'язання проблеми правового й методологічного забезпечення спільного контролю дасть можливість створити: принципово нову систему контролю на рівні всіх учасників спільної діяльності; впровадити сучасний методичний, логічний, матеріально-технічний та інформаційний ефективний спільний контроль; аналіз виконання управлінських рішень, дослідження їх впливу на об'єкт спільного контролю; прийняття за результатами фінансового контролю управлінських рішень, спрямованих на їх удосконалення.

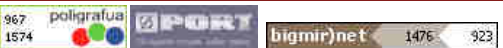
Висновки. Для забезпечення контролю за спільною діяльністю без створення юридичних осіб доцільно запровадити спільний контроль, як певний комплекс впорядкованих взаємопов'язаних заходів, методик і процедур, які використовуються учасниками спільної діяльності і керівництвом господарюючого суб'єкта з метою забезпечення дотримання політики управління та ефективного ведення спільної діяльності. Такий комплекс має поєднувати такі елементи: органи спільного контролю, об'єкти спільного контролю, засоби спільного контролю, інформаційно-комунікативну інфраструктуру спільного контролю, процедури та методи спільного контролю. Для подальшого удосконалення контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності учасників спільної діяльності необхідно

вдосконалити методики спільного контролю та визначити його місце в діяльності учасників спільної діяльності без створення юридичної особи.

Список використаних джерел:

1. Ахметова Г. В. Контроль и ревизия: Учебно-методический комплекс [Текст] / Г. В. Ахметова. – М.: Изд. центр ЕАОИ, 2008. – 72 с.
2. Контроль і ревізія [Текст] / [Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Малога Н. М., Петренко Н. І.]: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / За редакцією проф. Ф. Ф. Бутинця. – 3-є вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 544 с.
3. Маренко Н. Л. Ревизия и контроль в коммерческих организациях [Текст] / Н. Л. Маренко. – М.: Финансово-экономический институт; Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 2004. – 416 с.
4. Плугарь Е. В. Модели финансового контроля [Текст] / Е. В. Плугарь // Экономика и управление. – 2006. – №6. – С. 53-57.
5. Соколов Б. Н. Системы внутреннего контроля (организация, методики, практика) [Текст] / Б. Н. Соколов, В. В. Рукин. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. – 442 с.
6. Стрельников Р. Н. Проблемы организации учета и контроля инвестиционных проектов на предприятии промышленной группы [Электронный ресурс] / Р. Н. Стрельников. – Режим доступа: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_4/135.pdf.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"